

РОЗВИТОК ДОКТОРСЬКИХ ПРОГРАМ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЧИ ПРОСУВАЄМОСЯ МИ ДО ПОСТАВЛЕНИХ ЦІЛЕЙ?

(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІІІ КРУГЛОГО СТОЛУ «ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»)

ARE WE APPROACHING THE DEFINED GOALS? (BASED ON MATERIALS FROM THE THIRD ROUND TABLE «IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL PROGRAMS FOR DOCTORS OF PHILOSOPHY IN SOCIAL WORK»)

5 березня 2019 року кафедра соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ) втретє запросила до Академії колег - представників кафедр українських ЗВО, що провадять освітні програми підготовки докторів філософії (PhD) з соціальної роботи. Наразі ми маємо вже більш як трирічний досвід навчання майбутніх науковців з цієї нової для України академічної спеціальності. Наскільки виправдовуються наші очікування? З якими проблемами стикаються колеги з різних регіонів? Чи маємо ми належний потенціал для успішної підготовки дисертантів до захисту? Започаткувавши обговорення нагальних проблем зібранням 2017 р. [1], ми ставили собі за мету згуртувати професійне товариство, розгорнути живий полілог задля усвідомлення процесу, в якому перебуваємо. Чи справі нам це вдається? Яких ресурсів - інституційних, організаційних, людських та професійних для цього бракує? Про це йшлося вже на другій зустрічі, в ході якої ми досягли згоди щодо змісту важливого для реалізації PhD програм документу, що містить ключові аспекти розуміння проблематики та актуальних напрямів досліджень в галузі соціальної роботи як науки [2]. Програма ІІІ круглого [3] столу готувалась разом з кафедрою соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Рішення та пропозиції його учасників покладено в основу подальших зустрічей і спільної роботи. Всі матеріали заходу оприлюднені на сайті Академії за адресою https://www.socosvita.kiev.ua/round_table_05_03_19

У роботі ІІІ круглого столу на тему «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» взяли участь представники більш як двадцяти освітніх та науково-дослідних установ України.

Обговорення почалося з аналізу змісту останньої версії освітнього стандарту підготовки докторів філософії з соціальної роботи, розробленого підкомісією 231 «Соціальна робота» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки (МОН) України. Доповідач доцент **Вадим Лютий** презентував основні складові нормативного документу й запропонував учасникам порівняння компетентностей магістра та доктора соціальної роботи. На думку учасників, деякі положення представленого на розгляд стандарту не відбивають специфіки спеціальності «Соціальна робота». Але, за словами розробників, в роботі над документом вони були обмежені доволі жорсткими рекомендаціями МОН України. За результатами обговорення учасники форуму вирішили звернутись до МОН України з вимогою прискорити затвердження

нових стандартів, а також запланувати розробку загального керівництва (рекомендацій) щодо навчання докторів філософії з соціальної роботи. Корисним тут може виявитись міжнародний досвід підготовки докторів філософії із соціальної роботи, про що свідчать наявні українські дослідження [2]. Відтак учасники наукового заходу рекомендували здійснити переклад та огляд рекомендацій щодо організації відповідних програм, насамперед рекомендацій, схвалених у 2013 році Комітетом з вдосконалення докторської освіти з соціальної роботи (США) [3]. Переклад цих рекомендацій подано далі.

У продовження розгляду змісту стандарту, а також на виконання попередніх домовленостей професійної спільноти [4] далі значну увагу було приділено питанням предмету і процедур етичної експертизи досліджень з соціальної роботи. Основою для обговорення послужили матеріали доповідей проректора з наукової роботи АПСВТ *Тетяни Семигіної* («Нові глобальні етичні стандарти соціальної роботи і виклики підготовки докторів філософії»), Президента Української асоціації з біоетики, професора *Світлани Пустовіт* («Етична експертиза наукових досліджень»), професора *Олени Карагодіної* та аспірантки кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ *Ірини Пикало* («Етична експертиза досліджень з соціальної роботи в перспективі досвіду роботи Комісії з питань етики біомедичних досліджень»).

Тетяна Семигіна акцентувала увагу на нових вимогах до організації наукових досліджень та реалізації завдань допомоги клієнтам, що постають перед світовою спільнотою науковців та практиків соціальної роботи у зв'язку із ухваленням у липні 2018 р. «Глобальної декларації етичних принципів соціальної роботи» (Global Social Work Statement of Ethical Principles) [5]. Учасники відзначили важливість спільно прийнятого Міжнародною федерацією соціальних працівників і Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи документу для подальшого розвитку практики та науки соціальної роботи в Україні. В дискусії обговорено потребу поновлення Етичного кодексу фахівців соціальної сфери (соціальної роботи), прихильність практиків до положень Кодексу тощо.

У презентаціях *Світлани Пустовіт* та *Олени Карагодіної* йшлося про запровадження та функціонування системи етичної експертизи біомедичних досліджень в Україні та світі, а також про принципову можливість використання такої моделі у сфері соціальної роботи. *Ірина Пикало* у своєму фрагменті доповіді ознайомила присутніх із досвідом роботи Комісії з питань етики Українського інституту політики громадського здоров'я, що відбиває проблеми «на стику» медицини й соціальної роботи. Доповідачка повідомила також про процедури етичної експертизи, передбачені стандартами біоповедінкових досліджень в США, Канаді та інших країнах, де передбачено єдині процесуальні норми аналізу етичної складової досліджень у галузі медицини, соціології, соціальної роботи та деяких інших наукових проектів. У дискусії з цієї теми постали питання про ресурси, потрібні для розбудови етичної експертизи наукових досліджень з соціальної роботи, а також про мотивацію дослідників до проходження експертизи й виконання приписів етичних комісій. На завершення теми організатори запропонували учасникам заповнити анкети, розроблені з метою отримання формалізованих даних про ставлення колег до перспективи утворення системи етичної експертизи досліджень з соціальної роботи в Україні, її предметної області, процедур і можливих шляхів започаткування.

Розгорнута у другій половині зустрічі модерована дискусія дозволила прояснити ситуацію щодо публікації результатів наукових досліджень у фахових наукових виданнях (з інформацією виступили професор *Олена Чуйко*, професор *Ірина Шапошникова*). Як і на попередніх форумах йшлося про вимоги до наукових публікацій з соціальної роботи, проблеми доступності шпальт міжнародних наукових періодичних видань для українських дослідників й вимоги до реєстрації фахових наукових видань.

Обговорюючи поточні проблеми кафедр, які впроваджують програми підготовки докторів філософії з соціальної роботи, учасники форуму дійшли згоди відносно того, що один з бар'єрів розвитку соціальної роботи в Україні в цілому і наукових досліджень зокрема - брак розуміння між представниками сегментів практики та вищої освіти (науки) й вирішили організувати конференцію, присвячену

обговоренню цієї нагальної проблеми (пропозиція надійшла від доцентів *Антоніни Конончук* і *Жанни Володченко*).

Підводячи підсумки роботи, учасники круглого столу відзначили, що регулярні зустрічі представників професійної спільноти важливі для усвідомлення поточних питань і концептуальних проблем освітніх програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи. Незабаром спливає термін навчання першого набору студентів. Як забезпечити успішний захист їхніх дисертаційних досліджень? Ми на порозі нових важливих подій...

Список використаних джерел

1. Карагодіна О. Круглий стіл «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2017. №3. С. 95-97.
2. Бойко О. Докторська підготовка із соціальної роботи у Великій Британії: орієнтація на ринок праці // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. №1. С. 60-69. Quality guidelines for PhD programs in social work / Group for the Advancement of Doctoral Education. 2013. URL: [http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20\(2\).pdf?ver=2013-06-27-221225-117](http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20(2).pdf?ver=2013-06-27-221225-117) (дата звернення 01.10.2019)
3. Розробка проекту паспорта наукової спеціальності «Соціальна робота» // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2018. №2. С. 100-103.
4. Круглий стіл «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи». URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/node/2212> (дата звернення 01.10.2019)
5. Семигіна Т.В. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. №1. С. 70-85.

Матеріал підготувала Олена Карагодіна